

ابوریحان پیشگام آموزش فلسفه به کودکان در ایران

فلسفه برای کودکان از جمله شاخه های جدید رشته فلسفه محسوب می شود، اما در این شاخه از مباحث پیچیده فلسفی خبری نیست بلکه در واقع آموزشی است برای روشمند کردن تفکر.

فلسفه برای کودکان از جمله شاخه های جدید رشته فلسفه محسوب می شود، اما در این شاخه از مباحث پیچیده فلسفی خبری نیست بلکه در واقع آموزشی است برای روشمند کردن تفکر. هدف فلسفه برای کودکان تولید رفتارهای فلسفی در آنهاست تا آنها بتوانند آمادگی قابل قبول در بیانات کلامی داشته باشند، مناسبترین روش شناسی تربیتی و آموزشی، بحثهای فلسفی است. با وجود منابع مختلف، شروع کردن از پایه مکالمه و دیالوگ بهترین راه است چرا که کلاسهای گفتگو و بحث آزاد مناسب ترین محیط برای بچه هاست تا با افکار یکدیگر آشنا شوند.

فلسفه برای کودکان، موضوع تازه ای است که بیش از چهار دهه از طرح آن نمی گذرد، این موضوع، با نام های گوناگونی همچون فلسفه برای کودکان، فلسفه با کودکان، فلسفه و کودک و... شناخته شده است.

پرفسور متیو لیپمن آمریکایی، نخستین کسی است که این رشته را در سال 1962 پایه گذاری کرد. وی در اینباره می گوید:

در اواخر سال های 1960م، در دانشگاه کلمبیا واقع در نیویورک به رتبه استاد تمامی فلسفه رسیدم. فکر می کردم دانشجویانم فاقد قدرت استدلال، قدرت تمییز و داوری هستند، اما برای تقویت بیشتر قدرت تفکر آنها، دیگر بسیار دیر شده بود. به این فکر افتادم که این کار می بایست در دوران کودکی انجام می گرفت (و در آن زمان تقریباً تنها من بر این اعتقاد بودم). باید وقتی کودکان در سن یازده یا دوازده سالگی بودند، دوره های درسی در زمینه تفکر انتقادی می گذراندند، اما برای تهیه موضوعی قابل فهم و مخاطب پسند، متن های درسی باید به صورت داستان نوشته می شد.

لیپمن، اندیشه های ذهنی اش را با نگارش کتاب کشف هری استوتلمیر آشکار ساخت و گام نخست را در عملی کردن هدفش برداشت. سپس در سال 1970، کتابش را به صورت عملی در کلمبیا آزمایش کرد و نتیجه رضایت بخشی نیز از آن گرفت. اندکی بعد، لیپمن با کمک آنه مارگارت شارپ یک کتاب راهنما برای معلمان نوشت که شامل صدها تمرین فلسفی بود. پس از آن، به طور رسمی پژوهشگاه توسعه و پیشبرد فلسفه برای کودکان را در دانشگاه دولتی مونتکلیر تأسیس کرد. دیری نپایید که این طرح با روش های مشابهی در دیگر کشورها نیز، رواج یافت؛ به گونه ای که در حال حاضر بیش از 120 کشور در این زمینه فعالیت دارند.

درباره پیشینه این برنامه در ایران، برخی برآنند که ابوریحان بیرونی، دانشمند مشهور ایرانی، اولین کسی است که با نگارش کتاب التفهیم (درباره آموزش مقدمات ریاضی و نجوم به کودکان) و تقدیم آن به کودکی خیالی به نام ریحانه، گام اول را در این عرصه برداشته است.

شیوه نگارش التفهیم بدین گونه است که نخست ریحانه (کودک خیالی)، پرسش های خود را مطرح می سازد و پس از آن، ابوریحان به پاسخ آنها می پردازد. متأسفانه بعد از ابوریحان کسی راه او را پی نگرفت و بدین ترتیب این شیوه بدیع آموزشی او به فراموشی سپرده شد.

اما برنامه آموزش فلسفه به کودکان به صورت یک طرح هدفمند، نخستین بار در سال 1373 توسط بنیاد حکمت ملاصدرا در کشور ما شناخته شد و در همان تاریخ، گروه فلسفه و کودک این بنیاد پایه‌گذاری گردید.